

## Jetí králem

Jevišovský opovědník se doma trdí v chorobě a bezmoci. Slyší, že markrabí Jošt vyhrožuje obležením Jevišovic. Ale zdi hradu jsou silné a početná ostraha oddaných mužů je stráží. Lid široko daleko je připraven podporovat spravedlivou při jevišovského. Markrabí váhá, nemá ještě sil, aby udeřil vojenskou mocí.

A což český král? O králi Václavu Hynek z Kunštátu nemluvil. Jen šerý stín se mu usadil v tváři, když byla o něm řeč.

Měl v Praze ještě některé věrné přátele. Ti mu oznámili rychlým poslem, že král vydal rozkaz jej jati a odvézti do Prahy.

Svému králi se bránit nebude. Děj se vůle Páně.

Královův soud a kat bdí nad klidem a řádem země. Královská spravedlnost nepoletuje jako něžný motýl. Kráčí k cíli těžkopádně, ale neúchylně. Jako lačná a šedá obluda tiše a pomalu se souká z šerého doupěte. Náhle a tvrdě dopadnou její čelisti na chřtán viníkův. Pevně a bezpečně, jako železnými kleštěmi jej podrží.

Královský posel na koni stojí před jevišovskou branou. Přivedl početný houfec jízdých. Trubači výstražně zatroubili před vyzdviženým mostem. Ten s rachotem padá a brána se otevírá.

Hradní pán ještě chorý odpočíval na loži.

Rozkaz královský je zákonem! Chorý vstává a dává se přiodít v slavnostní hejtmanské roucho. Oděli mu novou rudou sukni, boky ovinuli bílým bandalírem z brabantského hedvábí, na ramena položili těžký plášť s kuním límcem, hlavu pokryli černou čapkou z vzácné kožešiny. Bez meče, ale s hejtmanským palcátem v ruce, chromý a poloslepý, vyšel vstříc královu poslu, aby jej uvedl do rytířské síně.

Jak vešli, posel ukázal královskou pečeť, zlomil ji a rozvinul pergamen. Královův list zbavuje Hynka z Kunštátu, seděním na Jevišovcích a Rabštejně, hodnosti královského purkrabího ve Znojmě a nařizuje jeho jetí.

Pán mlčky odevzdal poslu do rukou hejtmanský palcát i pečeť. Vrásčitá tvář zesinala. Ruce se chvěly, když snímal z hrdla zlatý řetěz, který mnoho let nosil ve službách svého krále. Dotkl se ho rty a vložil jej do rukou posla.

Do síně vnikl Ostříž, nedbaje ceremonií. Třel čenichem o pánovu sukni, vrčel na cizince. Pán jej uklidňuje. Loučí se s ním:

„Tak, milý druhu, musíme se rozloučit. Můj královský velitel mne jímá. Můj markrabí je mrtev a král se ode mne odvrátil. Mám neblahé tušení, že také poslední přátelé se záhy odloučí od druhu, který upadl do nemilosti. Nejlepšího koně mi opatovi pacholci zranili a je mrtev. Tuším, že také my dva se už nespátříme, že ztratím i tebe.“

Ta řeč vyznívala jako prosba, aby mohl vzít věrné zvíře s sebou. Ale posel kroutí záporně hlavou.

Vezli ho do Prahy bez pout. Ale cestou velmi trpěl. Nejen nemoc, ale také zlostné jedy mu proudili z vnitřností k mozku a nemohl jich zdolat. Než přijeli do královského sídla, byl značně ztrmácen.

Podle rozkazu krále měl být uvržen do kobky Purkrabské věže. Ale na radu některých svých přátel král svůj rozkaz změnil. Uvedli chorého purkrabího, propuštěného v nemilosti, do jedné z odlehlých síní hradu. Před dveřmi té síně byla postavena stráž.

Ve vězení jen pomalu mu plynuly hodiny a dny. V jednom okamžiku svých měnivých nálad vzpomenu si král na svého zajatce. Byl zvědav na svého bývalého purkrabího, zdatného válečníka, nyní opovědníka, odbojníka a lapku. Dal si vězně předvésti.

Podivná to byla cesta, podivné slyšení. Když jej vedou ke králi, hle, strážný před dveřmi síně se vzpřimuje, rozkročen zdraví vězně mečem vztyčeným od pasu k čelu. Ctí vězně starce

jako svobodného rytíře urozeného rodu. Jediný zbrojný bez meče a beze zbraně jej vede ke králi.

Vede? – Nikoliv!

Sám vězeň kráčí ke svému králi! V té chvíli je zázračně pevný. Jak by všechny nemoci odvanuly, jedy i chmury se rozptýlily, když se blíží chvíle, kdy uvidí svého krále. Jeho duch je nyní silný. Blesk jediného oka je silný, ale zářivý jak čepel meče. Od kořene nosu čepýří se obočí jak rozevlátá křídla. Jizvy ran na čele září jako oheň rubínů.

Ale král Václav se nedal mýlit. Tento vladař míval chvíle jasnozřivosti a v tváři bývalého hejtmána četl jako v knize. Pohlížel na svého služebníka dlouho a napjatě. Sám stál ve stínu, zato plné slunce, jež padalo oknem, oslnilo tvář i jediné oko vězně.

To už není, přes hrdý postoj, ten bývalý proslulý rytíř, hetman Hynek z Kunina Města, vášnivý bitec a včerejší loupežník. Obličej je prořat od čela k tváři dvojí jizvou. Oko zapadlo hluboko v leb, hlava je lysá. Jen v týle zbyl chomáč vlasů, stříbrných jako jinovatka.

„Oj, ty vyschlé a červivé jevišovské jablko!“ směje se hlučně král. „Jsi konečně u nás, starý loupežníku! Opravdu rád tě já i můj kmotr u nás pohostíme.“

Odlesk úsměvu se kmital králi v očích. Ale hned se táže přísně:

„Kde jsi ztratil oko? Na kterém rejzu?“

„Ve Znojmě, Vaše Milosti,“ řekl suše jevišovský.

„Co jsi všechno, pane Hynku, na Moravě tropil?“

Vězeň zamžikal jediným okem, do krve zrudl:

„Modlil jsem se, aby mne milý Bůh střehl od projevů vděčnosti královské!“

Ta slova šlehla jako praskot biče nevrle a vzpurně. Také král zrudl a zle se zamračil. Plamen hněvu hrotí vybuchnout. Bručí cos, snad v sobě přemáhá bouři. Znovu zkoumavě se zahleděl na zbědovaného člověka.

- Mlčí oba.

Najednou vězeň rychle přešel suchou dlaní čelo i vyhaslé oko. – Zlomil se. A už klečí na kolenou před svým vladařem:

„Všechn svůj život jsem toužil spatřit svého krále. Děkuji Bohu, že mě dopřál uvidět ho alespoň jedním okem, že konečně slyším jeho hlas. Co jsem na Moravě tropil? Jako hradní hejtmán jsem chránil Vaše město i Vaši zemi. Pevně a věrně jsem stál po boku markrabího, který byl předním z Vašich rádců a byl Vaší Milosti stejně oddán jako já. Oba jsme zoufale bojovali za Vaše osvobození ze žaláře. Mnoho nocí jsme spali, markrabí a já, v železném odění. Když byl markrabí jat Zikmundem, hájili jsme Znojmo pro Vaši korunu. Velký počet mých nejlepších mužů složil kosti ve Znojmě. Nasadili jsme hrdla pro zeměpána i svou milou vlast. Sám jsem jen divem unikl. Pravda, hubil jsem později také zbrojné, chráněnce a milostníky Joštovy i proradného Lučana. Tvrdě jsem konal svoji povinnost, tvrdě jako opovědník jsem mstil příkoří. Žaluji, že jen lest nepřátel mi vyrazila z pěsti meč a že zranění, nemoc a věk mi odňaly sílu a zlomily křídla mého hněvu.“-

Hlas se mu stařecky třásl:

„Ale co mi naplat? Kdybych byl zvítězil, zůstával bych v paměti lidu i Vaší statečným vojvodou a zachráncem země. Jako přemožený budu jen buřič, proklatec a lapka. Neboť sláva a moc je odměnou vítězům. Poraženým fortuna přisoudila jen ponížení, příkoří a potupu. Ani příchyllost, ani úcta, ani blahobyt, ani láska lidu nejdou za poraženými. Ale doufám, že se jednou najdou muži, kteří rozpletou uzel lži a pomluv, který upletli moji opovědní nepřátelé. Oddělí moje dobré činy od poklesků, dobré ocení a špatné zatratí. Můj otec Sezema z Kunštátu, hrdý šlechtic a sněmovník, neučil mne v mladém věku se schoulit v neštěstí do koutku. Ale byl jsem to přece já, můj zbrojný lid a moji věrní druhové, kdo zahnal z Moravy krále šibala. Věřím, že ten památný casus v naší při u Znojma uherský král do smrti nezapomene. Mě i mým druhům dávno byly tužby i skutky uherského krále zřejmé. Kéž by také jasnozřivost Vaší Milosti byla stejně ostrá, jak veliká byl důvěřivost ke králi, který se

praví býti Vaším bratrem. Byly mi známy jeho záměry i jeho úmluvy s Rakušanem, Míšenským i Joštem, zosnované pod patronací církve, již ztělesňovali opatové loučtí. Bylo mou povinností silou se opřít vpádu do země a obsazení hradu i města, věrného králi i markrabímu Prokopovi. Tuším – ano vím – že Zikmund zůstane vždy škůdcem království, po němž jako hladovec lační. Jeho cesty z Uher do Prahy vedly a půjdou zajisté lstivými oklikami. Povede do naší země a na její lid ještě často cizí vojska. Bude ustavičně usilovat o korunu království, kteráž jako vzácný a žádoucí dýmek je zasazena do samé hrudi světa. Ale bez vojen se k ní nedostane. Bohdá, že po mně přijde ještě jiný hejtman, který odrazí chtivou ruku a požene ho ze zemí českých. Také doufám, že těch mužů, kteří mu zatarasí cestu do Čech a na Moravu svými meči, bude mnoho, veliké houfy, možná že mocné legiony. Říkají o nás, že jsme byli ukrutní. Dejž Bůh, aby po nás nepřišli muži ještě ukrutnější.“

Zvedal bezděčně a pomalu kostnatou ruku. Sevřel ji v pěst, držel ji vysoko jako těžké kladivo.

Král sledoval jeho vášnivá slova účastně, ale mlčel.

Ruka i hrud' starého muže poklesla:

„Promiňte, králi, mojí těžké, neotesané výřečnosti. Nemám výmluvnosti mistrů vysokého učení. Nejsem kazatelem, ale válečníkem.“

Oba chvíli mlčeli. Král poručil přinésti záhřbetní stolicí. Žádá, aby vězeň usedl. Vidí, že je slab a zachvívá se.

A zase vzrušeně křičí Hynek z Kunštátu:

„Dejte pozor, Vaše Milosti, na zmije, jež se k vám vinou! Jako prostný, bezelstný holub si hraje Vaše královská důvěřivost s těmi krahujci. Nepodaří se pokaždé uletět z jejich pařátů domů do Prahy!“

„Ani ty se už asi do Jevišovic nevrátíš,“ odušil mrzutě král.

„Vím,“ zavrčel jevišovský, „smrt se už ke mně tovaryší, chodí za mnou jako stín. Uvykl jsem šelestu jejích kročejů a nebojím se jí. Ale co znamená pro zemi a národ smrt jednoho bojovníka? Co záleží na starém trouchnivém dřevě? Ale Vás Milosti bude český lid želet, neboť jste náš král. Vládnete zemi, jejíž lid Vás miluje a touží milovat ještě více.“

Cosí jako vzlyk vycítil vladař z jeho hlasu. A opravdu. Suchý Čert měl v jediném oku slzu jako perlu a zarudlé víčko prázdného důlku se třáslo.

„Neznáš pokory a biješ tvrdou a pyšnou hlavou o kámen. Neradím ti samsonsky otřásat pilíři stavby, zvedat a obracet klenbu chrámovou. I nejtvrdší pyšná hlava se roztrhne, klenba spadne a zasuje odvážlivce.“

Na toto varování královo řekl pan z Kunštátu a Rabštejna:

„Jsou kolébky i truhly, porodní báby i kati. Každý, i můj život se jednou završí. Ano, cítím, že se rychle přibližuje můj konec. Král i markrabí mi hrozí katem. Kněží mi vyhrožují, že mne pochovají za hřbitovní zdi mezi prokleté, zavržené a nečisté, jak je nyní pravidlem u sebevrahů, čarodějnic, oběšenců, mastičkářů, vykladačů snů, tuláků, kejklířů a komediantů, kteří poskakují pro lidské potěšení na prknech teatru. Co však znamená pro starého válečníka žalář, smrt a hřbitovy? Horší je, že v paměti potomků mám žít jako loupežník a šejdíř. Budou o mně vypravovat synům jako o loupežnickém strašidle. Opat umí mluvit i psát. Jeho hlas bude slyšen. Prohlásil mne za ďábla a Jošt za škůdce země. Vnukové moji budou možná zlořečit památce děda.“

„Tvůj oheň, pane Hynku, je prudký a žhnoucí. Ale není bez dýmu a čoudivého jedu. Po mých cestách musí kupci jeti bezpečně za dne i noci,“ praví přísně král.

„Stojím právu Vaší Milosti!“

Král hrozí prstem:

„Jiné je právo královo, jiné právo Joštovo a jiné Prokopovo.“

„Vím. Právo Joštovo je vítězné. Prokopovo zahynulo v Uhřích s markrabím. Na právo královo pokorně čekám.“

„Však uvidíš. Můj kmotr kat je hrubě zručný v trhání neobřezaných jazyků, krácení rukou i stínání odbojných hlav.“

„Nic naplat, taková bude asi moje výslužka. Věrnému rytíři proti vůli králově nelze nic podniknout. I smrt z jeho ruky může být odměnou i darem.“

Trpká slova plynou z úst pomalu. Jediné oko hledí na boční stěnu komnaty:

„Pro sebe žádám jen spravedlnost. Prosím pouze o přízeň královské Milosti pro bratra Jindřicha a své syny.“

Teplou oddanosti proudí z jeho skřípavého hlasu. Král ji dobře vycitíuje. Na čele válečnickově se třpytí krůpěje potu. Opravdu, král, který je mužem výbušným a hněvivým, ale srdce má dobré, pocítil náhle nutkání pohladit rukou odbojné čelo. Ale nesmí, neboť jest králem.

Panovník byl toho času v nejlepším mužném věku šestačtyřiceti let. V zemích českých se ujal vlády ve věku sedmnácti let, králem v Říši byl zvolen jako jinoch patnáctiletý. Byl vladařem Čech, obou Lužic, Lenním pánem Moravy. Život naházal mladému a nadanému muži na cesty málo růží. Mysli byl bystré a nastrádal těžké i hořké zkušenosti. Ale mysl sice bystrá, ale nestálá, lační příbuzní, kvasivý a nepokojný čas, rozpory mezi stavy, nedopřály mu darů ducha ani zkušeností využít. Zlaté obruče dvou těžkých korun, království českého a říše německé, byly jeho netrpělivé hlavě nyní břemenem a schýlily ji předčasně k zemi.

Nyní je už vázán úmluvou s Joštem. Prokop, smělý a věrný druh i rádce, je mrtev. Staré svazky jsou přetrhány, věrnost, bývalé záměry zapomenuty. Nové úmluvy a závazky vízí královské ruce i hlavu. A tento dřívější věrný královské hejtman je dnes buřičem.

Král se chvíli zamyslel. Potom řekl:

„Přecenils svoje síly, pane z Kunštátu, jako kdysi já. Příliš mocnou frontu knížat se podařilo Zikmundovi seskupit proti nám. Našli také v zemi české přátele a pomocníky v nejbohatších rodech i vysokém duchovenstvu. My spoléhali především na právo a meč, oni bojovali lstí. Nemohli jsme jim úspěšně vzdorovat. Jen pod tíhou tvrdých skutečností byl jsem donucen přijati jejich rádce a pozměnit některé své záměry. Stále mnoho, pane Hynku, musíme slevovati ze svých předsevzetí. A nejvíce sám vladař. Obklopili mne lidmi lstivými, bohatými a tlustými. Já chodím neupraven, oni nosí vlasy i brady nakadeřeny, nosy zdviženy. Oni v noci spí, já bdím. Nemilují mne a já jich nenávidím.“

Ale jevišovský nespokojenec namítá:

„Opři se o nás, o svůj oddaný lid a my rozbijeme ten železný kruh lstivých, bohatých a tlustých zrádců, záhubců vlastí i krále!“

Ale vladař se odmlčel a přemítá: Oddaných mužů nemám v zemi nadbytek. Tento rytíř býval kdysi zdatným válečníkem i bdělým správcem královského hradu na pomezí Moravy. Dnes je chudým loupežníkem. Ale proč? Nepřála mu Fortuna – jako jiným šťastnějším šlechticům, nyní bez valných zásluh bohatým a mocným. Nedovedl dosti rychle ohnout hřbet podle proměny počasí na politickém nebi, přizpůsobit se rozmarům a potřebám času. Lstivý a zrádný loucký opat nakonec přec jen zvítězil nad drsným a přímým bojovníkem. Protože čas se proměnil a tvrdá nutnost změnila záměry koruny, o niž se opřel, spadl na své cestě do příkopu a zchudl.

Král zachovával vůči vězni odstup a vnější důstojnost. Ale jeho teplé oči přece jen prozradily přízeň. Neboť tento vladař, neklidný slaboch, byl jako člověk bezelstný.

Vězeň vycítil královu účast. Tenhle hněvivý panovník má nepokojný mozek, ale zlaté srdce. Miloval ho vždycky. Byl to přece jeho král.

Vladař je už unaven, ještě více chorý vězeň.

„Měl bych tě, pane Hynku, dát odsoudit k provazu. Slyšel jsi přece o umění mého komtra?“

„Ano, slyšel jsem všelicos. Mnozí lidé na Moravě, markrabí i loudký řeholník, přejí si už dávno kousek provazu z jevišovského opovědníka. Možná, že kat Vaší Milosti, jehož zvete

kmotrem, je umělec svého díla a má smysl pro vtip. Ale co si počne se starcem, kterýž jest už mrtev?“

Král mávl rukou:

„Budeš mi v Praze nikoliv vězněm, ale hostem. Zde jsi v bezpečí před Joštovým hněvem. V tvou vazbě chci mítí záruku pokoje na Moravě, neboť potřebuji v zemi míru.“

Starý Hynek z Kunštátu řekl s úsměvem a s přídechem trpkosti:

„Už mne jednou podobně hostil markrabí Jošt ve Znojmě, než mu pták z klece uletěl. Rakouskému vévodovi uletěl pták ještě mnohem vzácnější z vězení ve Vildbergu i ve Vídni. Ale tentokrát hostitel může se spolehnout, vězeň neuteče. Těžká závaží na minciřích starých nohou udrží také zlostinou hlavu od rozletu. Jevišovskému sokolu křídla zchromla.“

Král se usmál a odešel.

---

Ani královské vězení neslouží člověku k duhu. Muž chátrá, bolesti i hněvy ohlodávají síly. Chatrná žluč vyměšuje proudy jedů. Přicházely někdy také dny podivného zvratu: Hlava je lehká jako vlaštovčí křídla, ale ruce i nohy zůstávají těžké, jak by byly zatíženy olověným závažím. Dozrává. Je tu muž, který bez meče, bez boje, bez činnosti a bez svobody hyne a odumírá. Jen silou vzpurné vůle se chatrné tělo drží ještě života.

Samota jej nutí ještě víc hloubat. Propadá žíravým a marným vzpomínkám:

„Byla mi přece jen zálučně uloupena bojová zásluha. Moje znalosti i čest, všechno, o čem jsem věřil, že pevně držím, bylo mi odňato. Spadl jsem jako řecký závodník před cílem ze svého vozu. Letíš jako vítr k metě, daleko před svými druhy. Myslíš si: Odpočinu jediný mžik, neboť jsi k smrti unaven. Snad jsi zemlel, nebo byls nepozorný – najednou však ležíš v příkopě závodní cesty. Spřežení i vůz letí dál bez tebe. Možná, že kleješ, ale zvelouni se ti posmívají. Lidé, pohleďte na Suchého Čerta, jak směšně se zmítá v špinavé kaluži, jako opilá masopustní maškara.“

Z domu přišly zprávy.

Paní Anežka choří.

Slyší, jak Ješek Sokol z Lamberka ztovaryšil se v Polsku znovu s rytířem Janem Žižkou z Trocnova. Polský král potřebuje mnoho mužů, sbírá vojska. Neboť Ulrich von Juningen, velmistr řádu německých Křižáků, chce otevřít Němcům bránu k Východu přes polská města a hrady. Polský král chce mu tuto cestu zatarasit. Zve do své země také české válečníky. A oba Janové, z Lamberka i z Trocnova, bohatýřští mstitelé a bitci, jsou už ve službě krále Vladislava Jagellona.

Také jeho Ostříž je mrtev. Zahynul prý steskem po svém pánu. Vzkázal domů, aby Ostříže pochovali u Roubené studánky v bojanovském lese.

Postupně nemoc přece jen polevila. Mohl přijímat přátele, také vyjížděti v doprovodu strážného. I na koni si několikrát vyjel. Ale vracel se vždy velmi unaven.

---

Náhle do Jevišovic došla novina, že hradní pán v Praze oslepl úplně.

Slyšel ji také otec Mikuláš. Kněz prodléval právě u svých včel. Sám, stařec téměř stoletý, je už také slepec. Každého slunečného dne, ráno i po večerem, hledá si berličkou cestu k úlům, do bzučivého včelího království.

Přišla k němu do štěpnice stařenka hospodyně, vypravuje smutnou novinu.

Kněz obrátil tvář k nebi, sepjal ruce. Myslí na antického mudrce a šeptá smutně:

„Oculos perdidit. Et nox habet suas voluptates.“

„Sto let už chodím po boží zemi. Tři léta už nevidím její líbezné tváře ani podoby lidské. Ale přece jen poznávám, kdy svítí nebeské slunce. Usednu-li k česnům, zdá se mi, že vidím, jak z nich vyletují včelky.“

Prozřetelnost uštědřila starému knězi dar klidné mysli. Také on bojoval se zlými běsy a vášněmi těžce o klid své mysli. Ač zůstával beznadějně sám, i ve stínu temnot jeho duch si vybudoval vlastní tichý svět radosti. Patřil k těm, jejichž srdce plane, i když tělo zestárla. To byla jeho odměna za jeho boj. Děkoval za všechnu krásu, kterou jeho oči kdysi viděly. Děkoval také za každý den života a s pocitem vděčnosti vítal ranní slunce, které neviděl, ale vycíťoval. Tak bylo slepci dopřáno vytušit mnoho krásy.

Kolik tichého potěšení poskytl mu jen chvíle u bzučivého světa jeho včeliček. Jak rád a často uvažoval o podivném jejich kutění u díla i v přírodě. Nasycoval mysl tím přemýšlením a stále novým poznáváním. Naslouchá bzučení, které klidní lidský hněv, konejší žal, tlumí starosti, ozlacuje polední žár. Sluch slepcův se hrouží do zajímavého přírodního dění. Nevidí, ale tuší, jak včelky se kmitají od česen a slídí nad kručinkou, bílou jetelinkou, slídí u lísky a jívoví. Hloubá o vzájemném vábení a přitažlivosti včeliček a květů. Kolik něžných a skvělých barev, mléčné běli, růžovosti, okru, karmínu a jiných barev se rozprostřelo kolem plodidel květů, jen aby přivábily bzučivý hmyz a kolika vůněmi na sebe upozorňují! Jak včeličky vábeny barvami i vůní spěchají k rozvinutým květům. Jak na ně prudce usedají, až se korunky rozhoupaly jako zvonky a žlutý, oplodňující pyl se rozvířil. Když včeličky zvědové si vštípily do paměti polohu sladké pastvy, spěchají, aby ohlásily svůj průzkum včelímu rodu. A v zápětí potom se všechny dělničky řítí od česen jak střely k svému cíli za jásavého bzučení. Všechno už připravily k založení včelího potomstva. Vybudovaly dílo a naplnily je medem. Vytvoří ochranný kruh kolem matky, která do buněk naklade vajíčka. Obřadně kruh dělnic a strážkyň matku doprovází při mateřské povinnosti. Tvůrčí silou malého tělíčka ona založí nový, tisícový rod. Brzy pozorný slepec se dočká volání včelí matky, její výzvy k rojení. Když je rod zajištěn, matka zazpívá píseň loučení a vyletí z úlu.

Právě dvě včeličky mu usedly na hřbet staré ruky. To byly mladušky, které dnes ponejprv vyletěly z úlu, aby otužily svoje křehká křídla. Staré srdce se naplnilo něžnou a tichou radostí. Provanul ho pocit lásky a něhy k malým okřídlenčům.

Kněz srovnává život a pohyb včel s kutěním lidí. Ale život lidí zdá se mu přece jen nepostižitelnější než život včel. Je stár, mnoho viděl a poznal, ale přes zkušenosti svého vysokého věku kmet je někdy na pochybách, zda-li přes horlivé úsilí kazatelen je mezi lidmi více lásky nebo zloby, zda rád toho času rozděljuje všem spravedlivě..

Od včel jeho myšlenky zatékaly k hradnímu pánu, který dlí v Praze.

Říká se, že nejdřív všeho umírá člověku zrak.

Nuže, také náš pán. Býval bujarým a pyšným kohoutem, zpíval daleko do moravského kraje. Bývalo ho slyšet od Brna daleko za rakouské pomezí. Nyní také oslepl.

Také v stáří se lidé různí. Mnohé, co knězi bývalo dříve složité a záhadné, jeví se nyní jednoduché, prosté. Je usmířeným, se životem vyrovnaným starcem. Pokojně se ohlíží zpátky. Všechny hněvy i vášně v sobě přemohl velikou trpělivostí a pevnou vůlí. Mnoho zdravých lidí kolem něho pošetile proklíná svůj život. Ale starý, slepý kněz mu blahořečí.

Bojí se, že u hradního pána bude tomu jinak. Hluboko, až k zemi jej ohne a přitiskne neúspěch a bezmocnost. Proudny hněvu často tomu bojovníku stoupaly k mozku i jazyku také v mužném věku, ale silný a úspěšný muž dokázal běsy z hlavy vypudit. Dnes sotva je dovede překonat a zvládnout. Bude mu protivný úděl bezmocného stáří, mnoho vytrpí. Hněvy budou rozkládat jeho mysl jako hniloba staré dřevo.

Stáří žije a udržuje se vzpomínkami. Ale bědy, žehnou-li ty vzpomínky jak sopečný oheň, jsou-li bolestné. – Noc slepého člověka je docela jiná než půvabné noci zdravého, mladého a mužného věku. Jeho večery budou stařecky dlouhé, noci věčné, škaredé a zlostné. Byl sražen k zemi příliš prudce a brzy, než aby se s tím smířil. Ale snad jednou přece jen se

upokojí, nad hněvy zvítězí. Snad také u něho nadejde veliký den smíření, snad také jednou okusí klidu pozdní a tiché jeseně života.

Kněz zase sepjál ruce a modlil se za hejtmana:

„Ať také jemu popřeje pokoje Utěšitel, aby svůj hněv a zármutek překonal. Dej mu Bože, aby jeho světlý den smíření se stářím přišel brzy. Aby také on přijal stáří z jeho rukou jako dar.“

---

Jednou v podvečerním soumraku, když večernice nahlédla k vězni okem do jeho síně, přišli k němu královští komorníci a konali podivné přípravy. Přinesli vysoké stříbrné svícny a rozžehli voskovice. Po studených dlaždicích síně rozprostřeli koberce. Také prostřeli stůl a položili naň nádoby, příbor na ovoce a tepané stříbrné poháry. Potom uctivě a stručně oznámili starému vězni, že Jeho Milost král si přeje s ním povečeřet.

Slepý vězeň byl překvapen, ale zřejmě se vzpružil takovou poctou.

Večer přišel král v doprovodu kmotra. Komorník vzal slepce za rámě a šetrně uvedl ke stolu. Jiný služebník předkládal z koše studenou pečení, kuřata, ořechy, ovoce, víno a chléb.

Král usedl za stůl v nejlepším rozmaru, který byl u něho toho času velmi vzácný. Jedli. Komorník kladl slepému na mísu krmí a vedl šetrně jeho ruku.

„Slyšel jsem, že moje vězení není z nejhorších, že jsi se u nás poněkud zotavil. Jazyk mi hrubě oschl,“ usmál se Václav, tiskna dlouho pohár ke rtům. „Toto víno je dobré, bývalo z nejmilejších našeho děda, znalce vína.“

Kmotr přisvědčuje:

„Aby mohlo být oceněno za nejlepší, nesmí přečkatí vnuka.“

„Jak si krátíš čas ve vězení?“ ptal se král účastně.

„Jsem jak starý kožich, který se v chlupy a hadry rozpadá. V Praze není mistra, který by jej spravil. Můj hradní lovcí, který je Slovák, o takových trosečnicích říká: Bil latu na latu a přec zůstal trhanem.“

Slepý rytíř se šklebí, rovnaje si černou pásku na očích.

Král si dal podrobně vypravovat o bojových činech jevišovského. O jeho úspěších a příhodách v různých vojenských taženích doma i v cizině a o utkáních v rytířských bojích i hrách. Ale především ho zajímalo vyprávění o bitvě o Znojmo, o obležení tohoto města, o louckém klášteře premostrátů, o jejich pokladech i nepřeborném zboží, o úkladech opatů Zdeňka a Jana. Znamenitě se bavil a hlučně smál, když slyšel o nepodařených záletech královského pana bratra na Ztraceném mlýně a o ženské lstivosti. Jak s nepořízenou, v hanbě a zkrúšení nemocí Zikmund i vévoda rakouský od Znojma utíkali. Tako o dalších rejzích Suchého Čerta chtěl král slyšet a rovněž o Voku mladším, o tom sličném, udatném a pobožném pleniteli i jeho přelíbezně a dychtivě choti, Katruši ze Mstěnic.

Ale o svých jízdách pan z Kunštátu vypravoval nerad a jen kuse. Všelicos zamlčel. Jen vrčivě odpovídal a tvářil se nevrle. Ale při vzpomínkách na kruté seče u Znojma se vždy podivuhodně rozjařil.

Král naslouchal účastně. Ale jasně vycítil, že na dně řečiště toku slov starého a zjizveného válečníka leží stín trpkosti. Hněv ukrytý v hrudi doprovází jeho slova. Králi, ač byl nálad prchavých, je ho líto. Podvědomě cítil, že jeho vlastní úděl je podobný, že sám je také trosečníkem. Jeho životní záměry kloužou mu z rukou, nedaří se, jak doufal. Sdílel s tímto mužem účast člověka podobného údělu. Vždyť už nyní, ač je v plném mužném věku, cítí se osamocen. Rádců ani dotěravců nechybí, ale zůstal bez přátel.

Po delší chvíli mlčení král zapil douškem trudné myšlenky.

„A což, jak jsi pečoval o časné blaho rodu? V časech mstění ti hojnými pleny jistě měšec mocně nabubřel?“

„Z oněch jízd a plenů mi žádné peří nenarostlo, spíše jsem po nich ještě žalostněji opelichal.“

„Vím, máš dva syny a početné příbuzenstvo. Sam dobře vím, co jsou chtiví a nenasytní příbuzní.“

„Pro syny a rodné příbuzné mnoho zboží nevybude a groše žádné. Na vojnu proti uherskému králi jsem vydal poslední denár a ještě jsem zboží, hrady, tvrze i vsi zadlužil, takže nyní těžkým břemenem dluhů jsem tištěn. U zemského soudu leží několik půhonů na mne pro dluhy i podíly nezaplacené. Moji synové podědí jen dluhy a příbuzní budou mi zlořečit. Čekají, že jim zanechám jmění, ale po mé smrti řeknou: Budiž zlořečen, Suchý Čerte! Mohl jsi nám odkázat mnoho, ale zanedbal jsi svou povinnost. Jakého majetku jsi mohl získat a neučinil jsi pro nás nic. Ani žebrák u kostelních dveří nevztáhne ke mně nyní své ruky. Počítá: Co by mi ten zchudlý rytíř dal? Službou jsem zchudl i zhubl. Opat zradou zbohatl a ztloustnul. Po mně zbude potomkům jen příhana. Neboť hlas chudého člověka je krátký. Zlořečivé slovo opatovo daleko proniká. Napíše do tlustých kronik a do vyhlásit trubači: Prokletý Suchý Čert byl lapkou lotrovským!“

„Tak jsi na tom podobně bídne jako český král? Moje poklady odvezl z Hor Kutných Zikmund, když jsem byl držen ve vězení. Mé dnešní důchody tají tajemně jako na slunci sněh. V truhlicích komory královské prospívají jen pavučiny a hostují myši. Ty jsi aspoň svrchovaným pánem na svých hradech. Ale na mém dvoře povalují se houfy agentů a zvěďů uherského krále, papeže i knížet, hejna povalečů, příživníků, vychvalovačů i zrádců a já všechny musím živit za to, že osnují pletichy a strojí mi úklady. Rád bych ti za tvé služby zaplatil, jak se na krále sluší. Ale sám jsem holý jako moji vesničtí sedláci. Moje macecha Alžběta, čtvrtá choť mého otce, v čase jeho těžké choroby putovala pěšky jako pokorná prosebnice z Karlštejna do pražského chrámu svatého Víta. Osm mís z ryzího zlata obětovala svatému Zikmundovi, aby tím zlatem hlava světce byla okrášlena a on vyprosil jejímu choti zdraví. Ale uherský král také po tomto zlatě už dal slídit, zda je na svém místě. Touží se ho zmocnit, aby dal z něho razit peníze na vojenské výpravy proti mně a na kratochvíle s frejnicemi. Mám ještě zemi, ale nemám peněz, vojska ani přátel.“

Král to říká, odvraceje zrak k boční zdi. Snad se stydí za svou chudobu.

Slepý hejtman klečí na kolenou. Zvedá paži a tápá, hledaje královu ruku. Líbá ji.

„Och, králi! Jsem slepý, myšlenky na boj jsem pustil z hlavy a radostí starého věku mi osud nedopřál. Konečně, vždyť jsem už stár a nikomu nepotřebný. Ale Vaše Milost je přec v nejlepším mužném věku a lid Vás miluje.“

Volá, tykaje králi, jak bylo zvykem u starých Čechů:

„Zavolej, můj králi, svůj lid a staré věrné přátele, jichž je bez počtu na hradech, ve městech i po všech vsích! Všichni postaví se za tebe jako zeď! Udeř, bij své nepřátele silou!“

Král se zasmušil. Komorník šetrně zvedl vězně a pomohl mu usednout na stolicí. Král zase drahnou chvíli mlčí. Potom se obrátil k vězni:

„Pravils, že jsi věrnou službou králi zchudl. Věřím ti. Ale pamatuj: Co král činí, dobře činí – i když se zdá, že vydává v ruce nepřátel věrné služebníky. Zájmy koruny a prospěch království vyžadují mnohdy rychlých rozhodnutí, ústupků a činů, jež se zdají nepochopitelnými nezasvěceným.“

„Potom bědě těm, kdož zůstávají věrni starým příkazům,“ reptá zase pan z Kunštátu. „Musí zaplatit soudu i katu svou hlavou těžkou pokutu za svou topornou věrnost. A soudcem je sám král, jemuž sloužili. Neboť je jasné, že věrnost poddaných se může státi někdy obtížnou. Věrnost králi a danému slovu přestává být ctnostní v tomto čase. Spíš úhoří hbitost, ohebný hřbet dochází v našich časech ocenění. Snad měl pravdu Ješek Sokol z Lamberka, když pravil, že také přichylnost královská po zajících skáče.“



Suchý Čert zesinal při té zlostné řeči – kmotr se nepokojně vrtěl na stoličce. Čekal, že hněvivý král tentokrát hrozně vzplane. Ale, kupodivu, vladař zůstal klidný. Kmotr sám promluvil.

„Tehle prostořeký loupežník, kmotře králi, nestane se už nikdy dobrým ani uctivým dvořanem. Zůstane povždy jen smutnou figurou starosvětskou, s jazykem neobřezaným, pro nějž tady v Praze jistě dojde k ourazu. Opopážílivě pne svůj nos vzhůru. Sám si sekyru na vlastní hlavu přiklopí.“

Král byl bledý, ale mlčel. Uvykl naslouchat drsným slovům. V jeho zemi žije mnoho přísných kazatelů, kteří se nebojí ani s králem drsně promlouvat. Nebyl zhýčkáán ani příbuznými, ani církví, ani odpůrci, ani vlastním lidem. Sám byl dvakrát jat vlastním bratrem. Není lehkým úkolem vládnout české zemi. Spánek českých vladařů je neklidný a den musí být bdělý. Oči se musí ostražitě rozhlížeti po vlastní zemi i vně jejích hranic. Je to země drsná, plodí lid prostořeký a nepokojný. Ale je úrodná přírodou i prací čilého lidu. Je bohatá a žádoucí, láká cizince i chtivé ruce. A tento rytíř, ta stará troska? Dosazen do jiného času a jiných poměrů, mohl se státi ozdobou země. Pánové z Kunštátu jsou starý, proslulý rod. Mají řadu vynikajících předků, mužů záslužných a slavných. Jsou to silní mužové, o jaké se může bezpečně podepřít klenutí říše.

Konečně král řekl:

„Ústa, která jsou přímá, ctím více než medové řeči lstivých nepřátel. Ale činy poddaných musí kráčet v souladu s potřebami koruny a vůlí krále. Ani u mne nerozhodují jen moje přání, záliby a vášně. Jsem jen král.“

Proti tomu se zase vzpouzí Hynek z Kunštátu. Ten slepý a starý muž se domnívá, že vidí do dálek budoucnosti:

„Smíření se Zikmundem a Joštem? Čin královsky velkomyslný, ale zemi nepomůže. Chtivost moci těch mužů i jejich přátel je prudká. Budou se ustavičně i proti svému králi pokoušet o tuto zem. Takový už bude asi dlouho úděl této země, že její synové musí bdít neustále ve střehu a s meči nabroušenými.“

Mluvil dlouho a naléhavě, zadýchal se vášnivou řečí. Nakonec dodal zlostně:

„K tomu, abych já se smířil se Zikmundem a Joštem a podrobil se jim, vede u mne cesta jen přes komoru katovu!“

Kmotr kat na stoličce podřimoval. Byl nasycen a také unaven bděním minulé noci. Dlouho, až skoro do kuropění, putovali s kmotrem králem noční Prahou, popíjeli víno v šencích a pěli u úsměvných frejovnic. Brblá z polosnění:

„Kdo tady mluví o mé komoře, jejíž ladnosti a zařízení ještě nepoznal? Neviděl mého žebříku ani skřípce, ani k rozpáleným železům nepřivoněl? V mé komoře i ledová pýcha roztaje a všechna hrdá slova zmlknou.“

„Vím, vím,“ řekl suše Václav, „že jsi tvrdohlavý buřič. Tebe asi už nevychováám k pokoře a ctnosti křesťanské ani na věrného poddaného našeho markrabího.“

Kmotr kat na široké stoličce zase podřimuje a hučí:

„Tady bude, zdá se, málo díla.“

Upadli zase v ohradu mlčení.

Po chvíli král rýpl kmotru do žeber:

„Co říkáš tomu starému jevišovskému draku? Moji Moravané, jak je znám, bývají mužové mírní, rozvážní, věrní a dbalí svého prospěchu. Tento se zdá věrný, ale bodrá mysl a rozvaha mu docela chybí. Povahu má dračí. Je velmi podoben našemu nepokojnému trocnovskému zemanu, který nedávno hlučně lechtal pod žebry mocného Jindřicha z Rožmberka. V krutém boji už ztratil svůj otcovský statek, polkl jej chtivý Jindřich a ten usiluje ještě o Žižkovu hlavu, poloslepou, ale vášnivou právě jako je ta tvoje. Jako člověk mám účast pod jeho při, ale jako králi činí mi věrný, poctivý a milý Žižka starosti.“

„Věrnost obou je směšná,“ praví kat.

„Stejně vznešená, jako hloupá,“ míní král.

„Je zlé a hloupé, když věrnost překáží, aby rytíř zavčas prohnul hřbet,“ říká kmotr. „Jeho řeč je vzpurná, ale podle mé chuti. Dovede ho přímo ke dveřím mé komory. Ale tento člověk, co si s tím starým dřevem počnu, kmotře králi? Staromódní rytíř a tvrdohlavý loupežník, zchátralý a slepý. Oběsím-li ho, nebude z něho ani příhodné hradní strašidlo pro Jevišovice.“

Kmotr se tvářil skoro zoufale.

Král, který už také podřimoval na stoličce, povstal.

Hynek z Kunštátu žádá krále, aby mohl se čestně postavit soudu v Brně.

„Slyším, že poslové zemského soudu mne už volají, abych stál soudu. Naléhají, milí kmetové, abych se postavil před jejich šraňky. Moje choť, paní Anežka, mi o tom poslala zprávu po zvláštním poslu. Jsem zvědav, co si tam se starým chromcem počnou.“

„To je právě pádný důvod, abych zůstal u nás, pokud se nám nezlíbí jinak. Znáám dobře ty sudí milého bratrance Jošta, ty pyšné, chtivé a mstivé velmože moravské země. Vyčkej ještě krátkou dobu u nás. Promluvím s markrabím, ohlásil mi brzkou návštěvu v Praze. Zjistím, zda jeho hněvy už vychladly.“

Ale vězeň trvá na svém:

„Nemám se čeho obávat. Došel jsem svého cíle.“

Mávl smutně vyschlou rukou.

„Ten blázen mluví o cíli? Jaký to směšný člověk,“ bručí kmotr. Obrací se na krále:

„Zalíbilo se už Vaší Milosti někdy zabloudit v lese?“

„Ano, třikrát jsem zabloudil, když jsem se vracel z lovu. Poprvé nás za večerního přítmí špatně vedl můj lovcí. Na radu jednoho zkušeného družiníka popustili jsme koním otěže a ti nás sami uvedli na správnou cestu. Podruhé nám cestu k lovcímu hrádku ukázali naši psi. Ale po třetí jsem byl pěší a sám. Bloudil jsem dlouho přes půlnoc. Volání mého rohu nikdo neslyšel. Po celonočním bloudění, za ranního rozběsku jsem viděl, že jsem se vrátil kruhem tam, odkud jsem večer vyšel.“

Kat zamhoural živě očima:

„Ano, kmotře králi. Vždycky bloudíme kruhem. I život lidí je pouhé bloudění. Všichni pyšně věříme, že spějeme k vytýčenému cíli. Ale zatím jen bezmocně bloudíme v kruhu – vracíme se ve svém stáří k dětské bezmocnosti, slepotě a nicotě. Zvířata, ta lépe svoji cestu vytuší. Neboť jejich srdce jsou pokorná a hlavy bystřejší než lidí.“

„A co tvůj meč, kmotře?“

„Ten jen ty křivé a bludné cesty krátí. Zdají se potom přímé.“

Král se smál.

On i kmotr pak odešli.

Slepý vězeň stojí sám a hluboce a dlouho přemýšlí:

„Ten zlořečený králův kmotr přec jen má pravdu. Cesty našeho krále jsou, dík špatným rádcům i jeho vrtkavosti, věru křivé. Bloudí kruhem. Ale což kdyby tento král našel přec jen přímou cestu k srdci svého lidu? Jak slavným a šťastným by mohl učinit toto království!“

---

Uplynulo třicet dní. Král Václav dal si slepého vězně znovu předvésti. Práví:

„Slyším, že se ti stále a ještě více stýská po Jevišovicích. Jeď tedy bezpečně domů a doživej tam v pokoji. Náš bratranec Jošt už stárne a jeho hněv vychládá. Zaručil se mi za tvoji bezpečnost. Ale střež se hněvu loudkého opata, jehož zlost nikdy neusíná.“

Vezou slepého domů. Vrací se Jihlavou a mimo Sádek hrubě schvácen. Když mu za Moravskými Budějovicemi řekli, že už mívá Grešlovský mýtní dům, starý opelichaný orel vydechtl po dlouhém čase plnou hrudí. To je už skoro doma.

A stal se malý zázrak. Jak se blíží k Jevišovickým, naslouchá pozorně a rozumí, jak zde doma pějí skřivani pod nebesy líbezněji než všude jinde. Z lesů, lánů lnu a žitných polí ho

ovanula známá vůně domova. Podvečerní, sladký vzduch z luk a lánů konopí proniká do chřípí. Starý muž procití uje podivuhodnou proměnu. Vracející se poutník cítí vůni rodného kraje, slyší vítání domova. Najednou se těší jako jinoch, až zas uslyší kováře, jak jejich kladiva buší do kovadliny v dílnách i na hradním dvoře pod obrovitou planou hrušní, až uslyší klepání a broušení srpů, pach orné půdy, dým milířů.

Konečně slyší milé hlasy domova, Jevišovic.

Tady a nikde jinde jsou jeho kořeny.

Zde si odpočine.